

PERSONALITATEA CONDAMNAȚILOR PERICULOȘI

Georgică ALEXEEV

Title: THE PERSONALITY OF DANGEROUS CONVICTS

Abstract: *This paper is focused on presenting the issue of the danger of people deprived of their liberty who exhibit socially undesirable behaviors within a group or the institution that guards them, namely, the penitentiary center, which generates conflicts between the individual and the group/institution.*

Currently, the stakeholders involved in defining the prison policy are constantly concerned with the scientific diagnosis of the dangerousness of inmates in order to identify and assess their capacity to do harm, the existence or not of mental disorders, the attitude towards the punishment received, the ability to manipulate and influence others, the tendency to radicalize, and the regime of execution appropriate to the personality of each person. Such analysis tools that support the decisions made have already been developed so that each detainee serves a sentence with the maximum benefit for him and for the community in which he would be reintegrated after his release.

In fact, the dangerous prisoner is that convict who presents a threat both to society and to the order and security of the penitentiary. The threat results both from the nature of the crime committed and from the behavior of the convict during the execution of the custodial sentence. This approach to the problem of dangerous prisoners necessarily calls for the permanent assessment of the concrete situation in order to adapt the measures to prevent negative events considering the potential to do harm at a given time.

Keywords: *convicted, penitentiary, dangerous, personality*

Titlu: PERSONALITATEA CONDAMNAȚILOR PERICULOȘI

Rezumat: *Prezenta lucrare este focalizată pe prezentarea problematicii periculozității persoanelor private de libertate care manifestă comportamente indezirabile social în interiorul unui grup sau al instituției care îl custodiază, respectiv penitenciarul, ceea ce generează conflicte între individ și grup/instituție.*

În prezent, cei implicați în politica penitenciară sunt preocupați constant pentru diagnoza științifică a periculozității deținuților pentru a putea identifica și evalua capacitatea lor de a face rău, existența sau nu a tulburărilor psihice, atitudinea față de pedeapsa primită, capacitatea de manipulare și influențare a altora, tendința de radicalizare, regimul de executare potrivit pentru personalitatea fiecăruia. Au fost deja elaborate asemenea instrumente de analiză care fundamentează deciziile luate pentru ca

fiecare deținut să execute o pedeapsă cu maximum de beneficiu pentru el și pentru comunitatea în care va merge după liberare în care urmează a se reintegra.

De fapt, deținutul periculos este acel condamnat care prezintă o amenințare atât pentru societate, cât și pentru ordinea și securitatea penitenciarului. Amenințarea rezultă atât din natura infracțiunii săvârșite, cât și din conduita pe care o are acest condamnat pe parcursul executării pedepsei privative de libertate. Această abordare a problematicii deținuților periculoși reclamă cu necesitate evaluarea permanentă a situației concrete pentru a putea adapta măsurile de prevenire a evenimentelor negative având în vedere potențialul de pericolozitate la un moment dat.

Cuvinte cheie: *condamnat, penitenciar, periculos, personalitate.*

1. Aspecte teoretice

Prezenta lucrare este focalizată pe prezentarea problematicii pericolozității la persoanele private de libertate care manifestă comportamente indezirabile social în interiorul unui grup sau al instituției care îl custodiază, respectiv penitenciarul, ceea ce generează conflicte între individul respectiv și grup sau instituția respectivă.

Legislația penitenciară prevede următoarele:

„REGULAMENT de organizare și funcționare a penitenciarelor

TITLUL	I	Dispoziții	generale
--------	---	------------	----------

ART. 1 (1) Penitenciarele sunt instituții publice cu personalitate juridică, în subordinea Administrației Naționale a Penitenciarelor, înființate prin hotărâre a Guvernului, și fac parte din instituțiile publice de apărare, ordine publică și securitate națională. (2) Penitenciarele sunt unități care asigură executarea pedepselor privative de libertate și a măsurii arestării preventive, în condiții care garantează respectarea demnității umane, facilitând responsabilizarea și reintegrarea în societate a persoanelor private de libertate și contribuind la creșterea gradului de siguranță a comunității, menținerea ordinii publice și securității naționale. (**ORDIN Nr. 2724/C/2018 din 10 iulie 2018 pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a penitenciarelor**)

Specialiștii în dinamică penitenciară au făcut următoarele aprecieri (Florian Ghe., 1999, pag 11-13):

- Penitenciarul are o semnificație politică deosebită: tratamentul deținuților este o ilustrare directă a modului cum se respectă drepturile omului, iar viața instituțională este un indicator al democrației.
- Penitenciarul este în principal o funcție a justiției și nu a puterii, ca urmare închisoarea asigură un serviciu social distinct, scopul său fiind acela de a servi comunitatea.
- Sistemul închisorilor poate progresa dacă există deschidere spre societatea civilă și se realizează studii calitative ale problematicii umane.
- Penitenciarul trebuie să devină un spațiu de întâlnire a intereselor comunitare, a politicilor sociale în materie penală, o sursă de idei pentru intervenții sociale eficiente.

În prezent penitenciarul românesc e fundamentat pe ideea că trebuie optimizată personalitatea deținuților astfel încât, odată plecați în libertate să poată duce o viață respectând normele sociale. În același timp, penitenciarele sunt percepute din ce în ce mai mult ca medii de risc determinate de organizarea așezământului și de particularitățile deținuților: riscul de evadare, riscul de răzvrătire, riscul de conflicte violente.

Practica penitenciară actuală prevede clasificarea deținuților după regimuri de executare. (***LEGE nr. 254 din 19 iulie 2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal. Cap III Regimurile de executare a pedepselor privative de libertate***)

„Regimurile de executare a pedepselor privative de libertate cuprind ansamblul de reguli care stau la baza executării pedepselor privative de libertate.

Tipurile regimurilor de executare a pedepselor privative de libertate:

- Regimul de maximă siguranță - se aplică inițial persoanelor condamnate la pedeapsa detențiunii pe viață și persoanelor condamnate la pedeapsa închisorii mai mare de 13 ani, precum și celor care prezintă risc pentru siguranța penitenciarului. În mod excepțional, natura și modul de săvârșire a infracțiunii, precum și persoana condamnatului pot determina includerea persoanei condamnate în regimul de

executare imediat inferior ca grad de severitate, în condițiile stabilite prin regulamentul de aplicare a prezentei legi.

- Regimul închis - se aplică inițial persoanelor condamnate la pedeapsa închisorii mai mare de 3 ani, dar care nu depășește 13 ani. În mod excepțional, natura și modul de săvârșire a infracțiunii, persoana condamnatului, precum și comportarea acesteia până la stabilirea regimului de executare pot determina includerea persoanei condamnate în regimul de executare imediat inferior sau superior ca grad de severitate, în condițiile stabilite prin regulamentul de aplicare a prezentei legi.
- Regimul semideschis - se aplică inițial persoanelor condamnate la pedeapsa închisorii mai mare de un an, dar care nu depășește 3 ani. În mod excepțional, natura și modul de săvârșire a infracțiunii, persoana condamnatului, precum și comportarea acesteia până la stabilirea regimului de executare pot determina includerea persoanei condamnate în regimul de executare imediat inferior sau imediat superior ca grad de severitate, în condițiile stabilite prin regulamentul de aplicare a prezentei legi.
- Regimul deschis - se aplică inițial persoanelor condamnate la pedeapsa închisorii de cel mult un an. În mod excepțional, natura și modul de săvârșire a infracțiunii, persoana condamnatului, precum și comportarea acesteia până la stabilirea regimului de executare pot determina includerea persoanei condamnate în regimul de executare imediat superior ca grad de severitate, în condițiile stabilite prin regulamentul de aplicare a prezentei legi.,

2. Tipologii de deținuți

In prezent în penitenciarele din România se află în detenție

23.109 persoane private de libertate

[\(<https://anp.gov.ro>\)](https://anp.gov.ro).

Dincolo de durata pedepsei instituția penitenciară primește în custodie două tipuri de deținuți, cei care își asumă responsabilitatea actelor infracționale (un număr destul de mic) și cei care neagă orice urmă de vinovăție.

În funcție de istoricul infracțional sunt clasificați în recidiviști și nerecidiviști.

Un alt criteriu de clasificare este capacitatea de adaptare la normele și regulile mediului carceral. Aici întâlnim deținutul dificil care refuză să se conformeze și e produsul concepțiilor specifice vieții în detenție producând greutăți administrației penitenciarului. Opusul său este conformistul care se integrează și respectă cerințele specifice conviețuirii în grup, respectă normele penitenciare. Precizarea care trebuie făcută este aceea că, comportamentul deținuților este determinat de nivelul sociocultural, existența rețelei de suport familial, dinamica stării de sănătate mintală, determinarea pentru participarea la activitățile derulate în penitenciar și motivația pentru schimbare.

Având în vedere că deținuții sunt foști infractori putem extrapola tipologia realizată de E. Seeling și tipologia lui J. Pinatel (Ioan Buș, 2004, pag 18-21).

Infractorii reprezintă o categorie socială aparte, cu o mare diversitate comportamentală. Fiecare infractor este un caz particular, care se caracterizează printr-o seamă de trăsături fiziologice, psihologice și atitudini sociale care nu se regăsesc întocmai la toți.

Din această cauză propunerea unei tipologii a infractorilor este dificilă.

Investigarea personalității infractorului și conturarea unei tipologii, presupune cunoașterea aspectelor generale și speciale ale acestuia (anatomice, fiziologice, psihologice, sociologice, economice, culturale etc.), care implicit influențează sau determină comiterea infracțiunii.

Infractorul agresiv sau violent

Infractorul agresiv este autorul unor fapte violente, brutale, cu consecințe individuale și sociale deosebite (vătămare corporală, tentativă de omor, lovitură cauzatoare de moarte, omor). Acest infractor se caracterizează prin agresivitate, emotivitate puternică, descărcări reactive, stări de mânie, ostilitate, autocontrol foarte scăzut etc.

Agresivitatea, ca trăsătură specifică acestui tip de infractor, de cele mai multe ori este asociată cu abuzul de alcool, ceea ce determină o creștere a tensiunii emoționale și o scădere a capacității de autocontrol, favorizând trecerea la actul infracțional agresiv.

Infractorul achizitiv

Infractorul achizitiv se caracterizează prin tendința de achiziționare, de luare, și însușire de bunuri și valori în scop personal, în scop de câștig, în scop de întreținere, de îmbogățire etc.

Infractorul caracterial

Infractorul caracterial prezintă unele tulburări de ansamblu ale caracterului, unele deficiențe în capacitatea de organizare și ierarhizare a valorilor sociale. Acest tip de infractor se caracterizează prin: orgoliu, vanitate, trufie, ambiție, individualism, dominație, încredere excesivă în sine, suspiciune, instabilitate comportamentală, inadaptare socială, desconsiderarea celorlalți, lipsa emoțiilor și a sentimentelor superioare etc. Este revendicativ și deseori intră în conflict interrelațional. Cele mai frecvente infracțiuni pe care le comite sunt: furtul, înșelăciunea, abuzul de încredere, distrugerea prin incendiere, omorul, violul etc.

Infractorul sexual

Acest infractor se caracterizează prin: impulsivitate, brutalitate, violență, indiferență afectivă, autocontrol scăzut, impuls sexual puternic, devieri ale instinctului sexual, perversitate, afectarea simțului moral, sadism sau masochism etc.

Infractorul ocazional

Infractorul ocazional comite o faptă penală datorită unor incitații exterioare, a unor ocazii speciale. Se pune problema dacă la acest tip de infractor, factorii externi sunt decisivi (ocazia îl face pe individ infractor) sau factorii interni, personali (ocazia descoperă infractorul din individ). Majoritatea criminologilor și a psihologilor criminaliști susțin că factorii externi sunt predominanți, dar există și o contribuție a factorilor

Infractorul profesional

Infractorul profesional sau de “carieră” este format și socializat în direcția comiterii infracțiunii. Unica lui sursă de existență o constituie infracțiunea. Refuzul muncii cinste și legale apare ca o trăsătură esențială a acestui tip de infractor. Obiectul principal al activităților sale infracționale îl constituie câștigurile financiare, neimplicându-se în infracțiuni cu violență, în afară de cazul în care violența este “specialitatea” sa (tâlhăria). De obicei debutează în calitate de copil delincvent, provenind dintr-un mediu social disfuncțional.

Infractorul recidivist

Infractorul recidivist comite infracțiunea în mod repetat, din obișnuință. După comiterea unei infracțiuni, fiind descoperit și

pedepsit, comite din nou alte infracțiuni. Acesta se caracterizează prin: imaturitate intelectuală, impulsivitate, agresivitate, egocentrism, scepticism, tendință de opoziție, indiferență afectivă etc.

Infractorul cu deficit mental

Statistica a demonstrat că procentul debililor mintali în populația penală este ridicat, ceea ce presupune existența unui tip special de infractor și anume infractorul debil mintal. Infracțiunile comise de acesta sunt în funcție de gradul debilității sale (ușoară, medie, gravă). Insuficiența capacității mentale generează un comportament infracțional cu atât mai periculos, cu cât defectivitatea sa este mai accentuată. Infractorul debil mintal este lipsit de posibilitățile de adaptare adecvată, suplă, la situațiile nou intervenite în ambianță.

Infractorul dizarmonic

Infractorul alienat se caracterizează printr-o dizarmonie structurală a personalității, care afectează funcțiile cognitive, afective, motivaționale, volitive și terminând cu acțiunile, activitatea și conduita socială. Acesta are o gândire haotică, stăpânită de idei fixe, de tendințe și acțiuni străine de realitatea în care trăiește. Este stăpânit de frică sau mânie pronunțată, de emoții și stări afective puternice, explozive, necontrolate.

3. Problematika deținuților periculoși

Deținutul periculos

În prezent cei implicați în politica penitenciară sunt preocupați constant pentru diagnoza științifică a periculozității deținuților pentru a putea identifica și evalua capacitatea lor de a face rău, existența sau nu a tulburărilor psihice, atitudinea față de pedeapsa primită, capacitatea de manipulare și influențare a altora, tendința de radicalizare, regimul de executare potrivit pentru personalitatea fiecăruia. Au fost deja elaborate asemenea instrumente de analiză care fundamentează deciziile luate pentru ca fiecare deținut să execute o pedeapsă cu maximum de beneficiu pentru el și pentru comunitatea în care va merge după eliberare.

De fapt, deținutul periculos este acel condamnat care prezintă o amenințare atât pentru societate, cât și pentru ordinea și securitatea penitenciarului. Amenințarea rezultă din natura infracțiunii săvârșite, cât și din conduita pe care o are acest condamnat. Această abordare a problematicii deținuților periculoși reclamă cu necesitate evaluarea permanentă a situației concrete, pentru a putea adapta măsurile la potențialul de periculozitate de la un moment dat.

Realitatea din penitenciare dezvăluie faptul că cea mai mare parte a condamnaților nu sunt periculoși. Totuși, s-a constatat că un procent relativ mic, de circa 5%, reprezintă condamnații cu un grad sporit de pericolozitate, ceea ce ar trebui să constituie un criteriu esențial atunci când se stabilește că o închisoare sau alta trebuie să aibă un grad sporit de securitate.

Evaluarea pericolozității trebuie să se facă prin raportare la viața și sănătatea personalului din penitenciar, a celorlalți deținuți, chiar a deținutului în cauză și ea trebuie raportată la condițiile practice de muncă și la evoluția în timp a conduitei condamnatului.

În literatura juridică, cu privire la pericolozitatea unor conduite, au fost identificate următoarele forme (<https://legeaz.net/dictionar-juridic/detinuti-periculosi>):

- a) **pericolozitatea îndreptată împotriva lumii exterioare ori a unor persoane, instituții, obiective din afara penitenciarului.** Această pericolozitate naște intenția de evadare, încercarea de a se răzbuna împotriva sistemului juridic (polițiști, procurori, judecători, funcționari din sistem), împotriva persoanelor de la locul de muncă, a unor membrii de familie ori asimilați acestora;
- b) **pericolozitatea îndreptată împotriva celorlalți deținuți, a personalului ori a instituției ca element de direcționare a agresivității.** Această pericolozitate are la bază comportamentul individual, denotă un caracter slab, în permanent antagonism cu toți ceilalți;
- c) **pericolozitatea poate fi îndreptată împotriva condamnatului însuși, fiind în măsură să întrerupă buna funcționare a penitenciarului ori să distrugă bunuri și instalații, să producă autorâniri, tentative de sinucidere ori încercări de intimidare prin diverse manifestări (incendiere, ingerare de obiecte ori doze mari de medicamente etc.).**

În penitenciare își execută pedeapsa următoarele tipuri de condamnați periculoși:

- a) **condamnați cu comportament autentic violent:** caracterizat prin violență verbală și comportamentală prin provocare de altercații ori bătăi, indisciplină, agresiuni sexuale, distrugereri ori punerea în primejdie a vieții altora; în general sunt condamnați pentru infracțiuni cu violență, sunt recidiviști, unii dintre ei au istoric psihiatric;
- b) **deținuți cu comportament disimulat** par inofensivi cu un comportament normal, dar cu dorința de a manipula persoane, fie ele cadre din penitenciar sau deținuți. Sunt condamnați

pentru infracțiuni economice sau acte de corupție, înșelăciune. Unii au istoric infracțional, predominant au studii de liceale sau superioare, nivel ridicat de dezvoltare intelectual;

c) **deținuții cu tulburări de adaptare:** nu respectă regulile penitenciarului, intră în conflict cu personalul ori cu alte persoane, revendică permanent, se plâng, reclamă, protestează, chiar dacă cererile lor sunt în afara regulamentului și uneori chiar în afara legii;

d) **condamnații care prezintă tulburări de personalitate sau cu istoric psihiatric:** se manifestă violent, agresiv, cu comportament autolitic. Aceste persoane prezintă manifestări de egocentrism, tulburări ale personalității, sunt insensibili, agresivi și imaturi, au dificultati de a descifra situațiile sociale, frecvent prezintă risc de decompensare psihică. Au un bogat istoric infracțional.

e) **condamnații care fac parte din rețele de criminalitate organizată|lumea interopă,traficantii de persoane:** îi domină pe ceilalți deținuți și chiar au executanți. Prin mijloace clandestine, pot iniția acțiuni îndreptate împotriva societății, penitenciarului ori a personalului. Infracțiunile pentru care sunt condamnați sunt de obicei traficul de persoane, traficul de droguri, infracțiuni economice, acte de corupție.

f) **condamnații cu intenție de evadare:** pericolul acestor persoane constă în faptul că pot recidiva într-un comportament infracțional similar celui pentru care au fost condamnate, ceea ce va crea o stare de temere ridicată pentru opinia publică și, totodată, de nesiguranță. Un astfel de evadat se pretează la orice gest, orice activitate infracțională pentru a scăpa ori pentru a se ascunde cât mai mult timp;

g) **consumatorii și traficanții de droguri:** sunt condamnații care recurg la metode similare celor folosite de către lumea intelopă la care se adaugă însă acțiunile de introducere în penitenciare a drogurilor sau a altor substanțe interzise. Acești condamnați pot recurge la metode de corupție datorită sumelor de bani de care beneficiază ca urmare a valorii tranzacțiilor și furturilor pe care le-au săvârșit anterior condamnării.

Practica penitenciară a demonstrat că problemele întâlnite în cazul deținuților periculoși sunt refuzul de hrană, automutilările, tentativele de suicid, ingerarea de corpuri străine.

O altă clasificare a deținuților periculoși se poate realiza corelând nivelul de pericolozitate cu cel de adaptabilitate, din această combinație se disting următoarele tipuri:

- deținut cu pericolozitate mare/adaptabilitate mare- au un nivel crescut de școlarizare, condamnați pentru infracțiuni de înșelăciune, economice, un au istoric psihiatric, au rețea de suport sociofamiliar;
- deținut cu pericolozitate mare/adaptabilitate redusă- nivel scăzut de dezvoltare intelectual, cu dizarmonii în sfera personalității și cu trecut infracțional, condamnați pentru furt, tâlhărie,
- deținut cu pericolozitate redusă/adaptabilitate mare- nivel mediu de școlarizare, beneficiază de rețea de suport, unii condamnați pentru infracțiuni cu violență („pedeapse mari,,)
- deținut cu pericolozitate redusă/adaptabilitate redusă- de obicei cu deficiență mintală, cu istoric psihiatric

Cât privește regimul de deținere a condamnaților periculoși, aceștia sunt repartizați să execute pedeapsa privativă de libertate în regimul de maximă siguranță sau în regimul închis și pot fi incluși în categoria cu grad sporit de risc pentru siguranța penitenciarului.

Deținuților care prezintă risc pentru siguranța penitenciarului li se aplică măsuri de pază, supraveghere și escortare sporite, fără a le fi afectate drepturile prevăzute de prezenta lege(***LEGE nr. 254 din 19 iulie 2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal. Cap II, art 24***).

Administrația fiecărui penitenciar în parte trebuie să ia măsuri pentru repartizarea la supraveghere și pază a unui personal profesionist de asemenea comunicarea cu ei se realizează prin dialogul calificat al unui psiholog și chiar psihiatru. Deținuții periculoși au dreptul în aceleași condiții cu ceilalți condamnați la activitățile specifice timpului liber, la asistență medicală și pot fi incluși în programe recreative și de reintegrare pe termen lung.

4. Concluzii

Se impune a face observația că pericolozitatea este un comportament dat atât de personalitatea persoanei cât și de circumstanțe; atât de problemele din trecutul acestuia, cât și din prezent; atât aspecte ce țin de individ, cât și altele care aparțin grupului în care s-a format sau trăiește în prezent.

„Pericolozitatea este o expresie a personalității în ansamblul ei. Este nevoie de multă experiență dar și de cunoștințe adecvate în aprecierea mentalității unui deținut, a carierei lui infracționale și a

particularităților personalității, ca pe această bază să-l includem sau nu în categoria periculos., (Florian Ghe, 1996, pag 68).

Bibliografie:

1. *ORDIN Nr. 2724/C/2018 din 10 iulie 2018 pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a penitenciarelor.*
2. Juan Antonio Cebrian, *Psihokilleri. Portretele celor mai cunoscuți criminali*, Editura Litera Internațional, București, 2008
3. Gheorghe Florian, *Dinamica penitenciară. Reforma structurilor interne*. Editura Oscar Print, București, 1999, pag 11-13.
4. Gheorghe Florian, *Psihologie penitenciară*, Editura Oscar Print, București, 1996, p.68.
5. Vicente Garido, *Psihopatia. Spectrul răului*, Editura Litera, București, 2021
6. Simona Mihaiu, *Criminalitatea violentă. Semnificații și implicații sociale*, Editura ProUniversitaria, București 2021
7. *LEGE nr. 254 din 19 iulie 2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.*
8. *Psihologie judiciară Curs postuniversitar 2004-2005*, Conf.univ.dr. Ioan Buș, Prof. univ.dr. Mircea Miclea, Conf. univ.dr. Daniel David, Conf. univ. dr. Adrian Opre , Universitatea Babeș Bolyai Cluj-Napoca, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, pag. 18-21.
9. <https://legeaz.net/dictionar-juridic/detinuti-periculosi>